

človeku. — *kécer, késer i késter* m. orodje za dolbenje dreves. — *kedmèn* m. kožuh madž. Habd. ad. 117 prevrnuvši v zimi dlake nuter v letu vun, kod izda neki Vugri čine (s) svojemi *kedmeni*. — *kēdžba* f. (?) Pergošič 66.77.96. — *kékaki*: kokoš keka. — *keležica* f. Habd. ad. 844 družine je *keležica* dosti. Belostenec ima: autopyros, antrectos, panis cibarius, panis siccarius, pri autopyros piše: s posejami i z iskricami zmešan kruh keležica. — *kender* -dra m. Speisekammer (Jaska). — *kenderes*: Habd. mar. 349 kuliko je denedenešni Španjulov, Latinov, Francuzov, Nemcev, Lendželov i drugih narodov ljudi velikoga glasa, ktereh podpuno ma ni ime k nam né prišlo, i ako je gda čuješ, tuliko znaš gdo je kuliko znaš gdo je *kenderes* ali zabubanec. — *kerentuh* m. neko sukno. Habd. ad. 390 zločesti tvoj darovec ali *kerentuh* poleg lakta natežeš. — *kereša* m. mrjasec. — *késa* m. ime konju. — *késiti* se *kēsim* se komu, jemand angrinsen, die Zähne zeigen. *keša* m. i. f. 1. kdor pohuljeno hodi. 2. ime volu dolgonosu. — *kežúlec* -lca m. želodec. — *kibelujak* m. nekova ormara kjer voda stoji pripravljena. štaj. — *kičín* 1. kar se veže biču na žlak = kučka. 2. ime volu. — *kila-vica* f. neka smokva. — *kipččina* f. siedende Flüssigkeit: nagel si kak kipčina. — *kirica* f. neka smokva. — *kíšege* f. pl. ono na kar se devajo rude kader so štirje konji vpreženi. — *kíško* m. ime prascu. — *kítava, kíteka* f. ime telici. — *kítičica* f. dim. kitica 3. Habd. ad. 615 mora *kítičice*, venčece imati. — *kla* glej tla. — *klačitelj*, m. = tlačitelj, Škvorc 77 človeško telo je jeden dobreh dél *klačitel*. — *kláčiti* glej tlačiti. — *klāč-njak* m. pri tkalcu tisto kar z nogama gazi, pravo tlačnjak. — *klafúriti* -fúrim plappern: Habd. mar. 546 ogovarjaju prodekatora i nespametno *klafure*; od tod *klafúrjenje* Vranič rob. 2.94 zgubilo se je vezda veselje ono koje njemu do sada nerázumno papige *klafurenje* je činilo. — *klānjavec*, m. kdor se klanja Matak 2.139 držeči ovi sebe za pravdene *klanjavce* pravoga boga vse više vtvrđavaju se vu svoje bludnosti.

M. Valjavec.

LISTEK.

Ljubljanski potres. S tem imenom bo pač zabeleženo v potresopisju ono grozno zibanje v noči od velike nedelje na velikonočni ponedeljek. Dasi bi bili radi, vender nismo utegnili, že v tej številki postreči našim spoštovanim čitateljem s kakim jedrnatim, premišljenim sestavkom o zadnji katastrofi; potrudili se bomo, da storimo to v prihodnji številki. Za to pot naj opozorimo čitatelje na izvrstni spis prof. J. Jesenka o »zemeljskih potresih«, ki je izšel v našem listu (I. 6 in dalje), in pa na takisto jedrnati, dasi kratki članek prof. F. Seidla v Gorici »o naravi velikonedeljskega potresa« v podlistku »Slov. Naroda« z dne 23. m. m.

Razpis častnih nagrad. Od več strani se je v novejšem času izrazila želja, naj bi Matica močnejše gojila v svojih društvenih knjigah leposlovje. Da tej želji ustreže ter pospeši razvoj slovenske pripovedne književnosti, razpisuje »Slovenska Matica« po določilih »Jurčič-Tomšičeve ustanove« 200 goldinarjev častne nagrade izvorni povesti slovenski, obsežajoči najmanj 10 tiskovnih pól. Ko bi pa ne došla nobena takšna povest, razpisujeta se zajedno tudi dve častni nagradi po 100 goldinarjev, tudi dvema izvirnima povestima, obsežajočima najmanj po 5 tiskovnih pól, oziroma dvema daljšima epičnima pesmima, ali pa jedni povesti in jedni daljši epični pesmi. Spisi, ki se pogajajo za častno nagrado, morajo biti takšni, da po obliki in vsebini zadostujejo umetniškemu zakonu pripovedne književnosti v obče, poleg tega pa še književnim namenom »Slovenske Matice« posebej. Pisatelji, katerim se prisodijo častne nagrade, prejmo vrhu tega za svoja dela še navadne pisateljske nagrade, katere plačuje »Slovenska Matica« vsled § 12. svojega pravilnega reda po 25—40 gld. za tiskovno póló. Rokopise je brez pisateljskega imena pošiljati odboru »Slovenske Matice« do 1. septembra 1895. leta. Pisateljevo ime je pridejati rokopisu zapečatenemu in opremljeno z dotičnim geslom. Ker hoče odbor s tem razpisom ustreči veliki večini Matičnih udov ter jim v roke podati lepo zabavno knjigo, pričakuje, da se slovenski pripovedni pisatelji primerno odzovejo njegovemu pozivu.

V Ljubljani dne 10. aprila 1895.

Fr. Levac, predsednik.

E. Lah, tajnik.

Karnek — Kamnek — Oberstein. Od prijateljske roke smo prejeli ta-le popravek: »Oprostite, da Vas po tej poti opozorim na napako, ki se je vrnila v popravek g. dr. Kosa v zadnji številki »Zvonovi« na 247. str. G. prof. Kos piše: »Gospod — k. pravi, da se Oberstein ni nikdar imenoval Karnek. — Valvasor piše (Ehre des H. Krain, III. zv., knjiga XI., str. 427.): »Das Schloss und Herrschafft Oberstein, Crainerisch Karnek . . .« Tedaj že Valvasor trdi, da se je Oberstein reklo slovenski Karnek. Ni mi pa znano, da bi bil Valvasor na katerem mestu preklical to trditev.« Toda stvar je ta Valvasor res piše Karnek, a to je tiskovna hiba, ki jo je Valvasor že sam popravil konci četrtega zvezka, kjer se bere med tiskovnimi pogreški: »Karnek I. Kamnek«. Na to je opozoril že g. arhivar Koblar v »Dom in svet« (1893., str. 48.: Trije popravki), in najnovejša zgodovina Kamnika (Kamnik. Sestavil Ljudevit Stiasny. V Ljubljani 1894.) ima že, najbrž po inicijativi istega g. Koblarja, na 6. str. pravilno: »Na vzhod straži kamniško mesto visoka, strma in skalovita gora Stari Grad ali Kamnik (Oberstein).« Gosp. — k. je imel torej vender prav.«

Pečnak, Localchronik der Edlinge von Tüchern. Cilli 1894. Hribar. Ker se poje sedaj v slovenskem gledališču opera »Urh Celjski«, bo zanimalo marsikoga zvedeti kaj natančnejšega o teharskih plemičih. Navedena knjižica pojasnjuje, da so morali Teharčanje o vojnem času stražiti grad Gorenje Celje in se pri tem izkazali hrabre junake. Tudi so dajali baje celjski grofje svoje nezakonske otroke Teharčanom v vzgojo, in ker so se tam ženili, je tekla v marsikaterem Teharčanu plemiška kri. Teharski dečki so služili kot blagiči (paži) na dvoru celjskih grofov. Iz vseh teh vzrokov je podelil grof Urh II. malo pred svojo smrtjo plemstvo vsem Teharčanom. Listina pa jim je bila zgorela, in zato jim je podelil novo kralj Ferdinand I. dne 25. maja 1537. Svoje plemiške pravice so ohranili Teharčani do l. 1848.

Slomšekovo pesem, doslej menda še neatisnjeno, nam je poslal g. Fr. Pra-protnik, nadučitelj v Mozirju, ki jo je našel v tamošnjem župnijskem arhivu. Pesem je čestitka za god dobremu prijatelju; zložil jo je Slomšek tačas, ko je bil kaplan na Bi-

zeljskem (okolo l. 1826.). Zavzema prvo in četrto stran lista, katerega druga in tretja stran je popisana počrez s tem-le nemškim voščilom:

Lieber Bruder!

Ich danke Dir herzlich um die sehr wohl gemeinten Wünsche zu meinem Namens-
tag; welche ich Dir ebenfalls zu dem Deinigen in multiplicando von ganzen Herzen
erwidere; u. zu gleich bitte, de ostanema ta stara. — Bey mir hat sich der Namenstag
schlecht eingestellt — denn diese fanden mich im Bette. Geniesse u. vollbringe Du den
Deinigen besser zu! —

Dein Dich stets liebender

Ant. Slofek.

Podpis ni kaj jasen. — Pesem slove:

Svesda ff. treh kraljev.

Vefelo popeval sim v'zhasi per vaf,
Alj hitro rafkrufhil fam Vezhui je naf;
Od strashe hrovafhke fe fhe saglafim,
Sapojem po starim, sdaj dokler shivim.

Kok lepo trem kraljam je kasala pot,
Tok lepo obhaja fe svesdi sdaj god,
Med svesdam' prelepo svetlila fe je,
Med svesdize sharke rasfhirala je.

Veliko mladenzham je kasala pot
Ki hvalno obhajajo v ferzi njé god,
Svetlobe fe' njene sdaj vfak vefeli,
Katirmu fe ona prijasno smeji.

Sogibaj fe svesde nefrezhe oblak,
Nikar ne sakrivaj njo fonzhini mrak
Le dajaj njé fonzhize blasheno luzh,
K' vefelju bo ona nam pot ino kluzh.

Zhe fe nam na poti nevarno stemni,
O tok ga rasfvetlj fpet svesdam [= *svesda mi*] ti!
To ferzhno od strashe hrovafhke shelim,
In volno pod tvojo svetlobo shivim.

Pesmi so pripisane še te-le besede:

Prevezh sim v' vinskim kraji, sa to fe mi gerlo sadéra; pa vender starega pevza
samezhovali ne bodo, kateri rad pefemzo rezhe, ako mu ravno ne stezhe. A. Sl.

Cvetje z vrtov sv. Frančiška. Na platnicah zadnje (4. letošnje) številke tega časo-
pisa, ki prinaša na tem mestu (na platnicah) že tretje leto »nekoliko slovenske slovnice za
poskušujo«, se prav točno razpravlja slovensko in hrvaško besedosledje glede na enklitike.
Zdi se nam umestno, da opozorimo zlasti naše pisatelje na ta nauk o besedosledju, ker
se ravno proti temu dandanes pregrešujejo vse vprek, nekoliko iz nevednosti, nekoliko
pa iz spakovanja.

Slavische Anthologie. Naloga, spisati v kratkih potezah jasno sliko o razvitku
celokupnega pesništva slovanskega, je vrlo težka, ako se pisatelj noče omejiti na to, da
naniza pojedine črtice brez notranje zveze. Uvod gospoda profesorja Gregorja Kreka je
rešil to nalogo prav izborno. Z lapidarnimi in vender jasnimi črtami so orisani početki

slovanskega slovstva, zapreke, katere so ovirale književni razvoj pri posameznih plemenih slovanskih (omenila bi se bila lahko pri Slovencih in lužiških Srbih tudi rana germanizacija), svetovni dogodki, ki so pospeševali razvitek posameznih kultur, vplivi, značaj, struje in najvažnejši predstavniki različnih razdobij v slovanskih slovstvih. Omejeni prostor, ki je bil odmenjen literarnemu uvodu, je seveda kriv, da o mnogih pesnikih g. pisatelj ni mogel omeniti več, nego suha imena in kratke podatke. Ali kar je podal, to je dobro premišljeno; vsaka beseda je tehtovita, nobena odveč.

Izbor pesnikov in pesmij smemo imenovati jako srečen. Marsikdo bo pogrešal v tej in oni literaturi tega in onega pesnika, ta in oni pesniški biser. Jeden naših najznamenitejših pesnikov se je izrazil, da živo pogreša med Rusi satirika Velička, med Slovenci Krilana-Pagliaruzzija. Ali v drobni knjigi ni bilo moči zbrati obilnejše zbirke, in odkod bi bil vzel primernih prevodov? Zatorej se tudi ne bomo čudili, ako ni strogo provedeno načelo, ki ga poudarja isti pesnik slovenski, da naj se prevede in v cvetnik vzprejme vse ono in samo ono, kar je pesnik najboljšega speval, in kar je najznačilnejše za njegovo poezijo.

Med prevodilci čeških pesnikov nahajamo imena priznanih pesnikov, kakeršni so Wenzig, Grün, Albert i. dr.; poljske pesnike sta prevela najbolje Nitschmann in Weiss, ruske Fr. Bodenstedt in Julius Grosse, ki sta sama glasovita nemška pesnika. Hrvate in Srbe sta prevela dobro Selak in Šenoa, jako nespretno pa Mavro Spicer, ki dela v svojih prevodih nemščini veliko silo. Časih so besede razvrščene tako, kakor v nemščini nikakor ni možno, n. pr. — „Von Immortellen, niemals die erblassen,“ ko bi lahko rekli: „Von Immortellen, welche nie erblassen.“ Na drugih mestih je prevod preveč robski, ali pa celo neumeven. Primeri tudi pesem na strani 178.: „Liebe“, ki je vzor nespretno nemščine. Slovenske pesmi so izvrstno preveli: Prešeren in Stritar sama svoje, potem Samhaber, Funtek, Selak in Brehm. Prevodom Gojmira Kreka pa imamo prigovoriti nekatere netočnosti. N. pr. v Aškrčevem Listu iz Jajčke kronike čitamo verz:

„A zdaj prior v domu tem nevredni.“ Prevodilec pa je dejal:
„Und jetzt Prior des unwürd'gen Hauses.“

V baladi „Stari grad“, ki ni med najboljšimi proizvodi dičnega pesnika, je slovenski „gad“ izpremenjen v „Molcha“, „krvnik“ (Henker) v „Schlächterja“. V „Brodniku“ pa beseda „plumps“, izgovorjena v resno-tragičnem trenutku, ni umestna.

Knjiga je vredna najboljšega priporočila ter ji želimo najlepšega uspeha. Izborni vsebini primerna je tudi vnanja lepota. Cena vezani knjigi (1 marka = po priliki 60 kr) pa je jako nizka.

R. P.

Tretji koncert »Glasbene Matice«. Dne 6. in 8. aprila t. l. je končala »Glasbena Matica« svojo četrto koncertno sezono s proizvajanjem Dvořakovega velikankega dela op. 69. »Svatební košile« ali »Mrtvaški ženine«, kakor je preimenoval prelagatelj Erbnove balade prof. Josip Stritar svoj srečno uspeli prevod. Uspeh koncerta je velik, vtisek trajen. Že vsebina v priprostem narodnem duhu zložene in češki narodni snovi povzete balade je zanimiva v razvoju pripovedi in pretresujoča v učinku posameznih prizorov. Snov je sorodna z onimi, ki se pojavljajo v vsaki slovanski in tudi v mnogih inorodnih literaturah v raznih inačicah (prim. Bürgerjevo „Lenore“). Deklica pozivlje blasfemski božjo vsemogočnost, naj ji zopet privede ljubega, ki je že mnogo let odsoten. Zgodi se čudo. Ljubi pride v tem hipu, vzame deklico s seboj, divja z njo po skalah, skozi samotni les, čez gore, loke, barje in vode tja do pokopališča, kjer on počiva. Pogube v grobu reši deklico zaupanje v božjo milost in resnično kesanje. Pripovedni del je pridelil Dvořak zboru in baritonovemu solistu, besede de-

kličine in ljubimčeve pa sopranistinji, oziroma tenorovemu solistu. Razdelivši balado v 18 več ali manj samostojnih števil, jo je uglasbil v oratorijskem slogu. Problem, ki ga je s tem rešil, je težaven. Ne smemo prezreti, da se divjost in hitrost baladnega dejanja upira uglasbenju v oratorijskem slogu, t. j. razvrstitvi v pojedine glasbene točke. Vrh tega vpliva balada po situaciji, in izraz čuta, ki je oratoriju vse, ji ne zadostuje. Z uglasbenjem se torej ne sme odvzeti baladi učinek pojedinih drastičnih situacij, glasba mora marveč tudi le-te izražati in vplivati na naš čut zložno z besedo. Komponist balade ne zadene nikdar prave, če se odtegne realizmu v glasbi. Kako mojsterski da je Dvořák rešil problem, kaže vsaka stran partiture; prištevati je to delo najznamenitejšemu, kar je ustvaril.

Vtisek veličastnosti in strahovitosti, ki karakterizuje celo balado, vzdržujeta zbor in baritonist v zvezi z orkestrom kot pripovedovalca. Temeljno se razlikuje njiju temni značaj od solistnih partij sopranistinje in tenorista, ki sta kot predstavljalca deklice, oziroma nje mrtvaškega ženina povsem liriški nadahnjena. S temi ekstremi je dana celemu delu ona slikovitost, ki vzdržuje zanimanje poslušalčevo in zapreči utrudljivo jednoličnost.

Uprav monumentalne sile so zbori št. 6.: „A dalje, on ne postoji“; št. 9.: „Skovir skovika in kriči“ in št. 15.: „On skoči, pa pomislil ni“; v njih se pojavljajoči mogočni ritem v zvezi z blestečo in viharo razburjeno instrumentacijo zgrabi poslušalca z neodoljivo močjo. Zbori št. 5.: „Noč pozna krila je zemljo“, št. 11.: „Nizdoli pot zdaj jima gre“ in št. 13.: „Široka tu leži ravan“, podajajo duhovito zasnovane slike o velikanstvu narave za nočne tišine. Nasproti mogočnosti zborov in resnosti baritonovega solista, ki je nekako voditelj zbora, čini intenziven kontrast vloga deklice in mrtvaškega ženina. Povsem liriškega značaja, sta le-te solistovski vlogi niz pristrčno in nežno občutene melodike. Dekličin ljubimec nima v sebi nič tistega demonskega, česar bi ta ali oni v njem iskal. Nikdar ne žari iz njegovih spevov strahovitost nočnih prizorov, kakor jo izražata zbor in bariton kot pripovedovalca grozovitega dejanja. Mrtvaški ženin je galanten ljubimec, ki vodi s prepričevalnim, včasih ironski nadahnjenuim prigovarjanjem svojo ljubimko proti grobu. In tudi Dvořák ga nam ne predstavlja drugače; podaja ga nam takega, kakeršnega se je kazal nič hudega sluteči deklici, ne takega, kakeršnega si ga objektivni čitatelj ali slušatelj umišlja. Dvořák mu ustvarja sladko doneče speve, ki se stopnjujejo do strastnega, ljubezni polnega zanosa, n. pr. takoj v prvem plamtečem duetu št. 4. „Prišel je po-te ženin tvoj“. Plemeniti motiv ženinevega prvega nastopa v št. 3.: „Spiš ali čuješ, dekle, hoj!“ je rabil Dvořáku nekako kot vodilni tema ter se pojavlja takoj v početku orkestralnega uvoda in pozneje malo da ne v vsakem instrumentalnem okončanju posameznih točk v menjajočih se, čudovito lepih varijantah. Bisere liriške invencije nahajamo v sopranovih arijah št. 2.: „Gorje mi! kje so očka moj“ in v št. 17.: „Marija, milostna gospa!“ Upravičena je sodba, da je šteti posebno zadnjo arijo k najlepšemu, kar se je v tem slogu ustvarilo v glasbeni literaturi sploh.

V instrumentalnem delu se kaže Dvořák mojstra, ki z neusahljivo iznajdljivostjo slika v zvokovih efektih realistično vse to, kar pospešuje uprizoritev situacije. Tuljenje vetra, lajanje in celo vohanje psov, skovikanje ponočnih ptic, žabji zbor, zvonjenje, škripanje dverij, petelinje petje i. t. d. mu podaja vedno nov povod k originalnemu, nikdar ne banalnemu značenju v orkestru. Orkester je Dvořáku činitelj, ki je v izrazih samostojen in neodvisen od solistovega napeva, dostikrat celo z njim v nasprotju. Zanimiv podatek za to nahajamo n. pr. v št. 14. „Končan je pot“. Deklico prime tu vpričo grobov in križev prvič strah pred mrtvaškim ženinom: „oh pusti me, strašan pogled je divji tvoj“; ljubimec jo tolaži in miri. Kak kontrast čini v tem hipu mirnost

njegovega napeva z divjostjo, ki nam grmi hkrati iz orkestra, izražajočega v nasprotju s peto besedo grozo situacije. Iz celega orkestralnega aparata in tudi iz najzamotnejših polifonskih stavkov seja jasnost in doni mogočnost, ki nam prešinja duh in čut.

Največja zasluga za proizvedenje gre neumornemu zborovodji, gosp. *Mateju Hubadu*. S trdno voljo uvaja le-ta na koncertni oder svetovno priznana dela in neustrašeno premaga tudi najtežje ovire. Korekturo, ki si jo je dovolil pri št. 16. s tem, da je pridellil od baritonove arije sopranistinji, oziroma tenoristu one dele, katerim so dekličine, oziroma ženinove besede za podlago, je odobravati, ker je ta prememba samo delu v korist. Orkestralni in zborovni del se je zvršil z navdušenjem in v vsakem oziru točno ter markantno. Izmed solistov omenjamo v prvi vrsti sopranistinjo *Franjo Vrhunčev*. Nadarjena za dramatiške akcente, nam je podala dekličino vlogo z ono priprostostjo, ki je prikupljiva in ki svedoči o idealnem vznosu resne umetnice. Za baladni ton baritonovega solista je bil gosp. *Bela Stuhec* srečno izbran; njegov glas je poln in metalskega zvoka. Gosp. *Anton Razinger* se je odlikoval v tenorovi vlogi vnovič kot proslavljeni čutapolni deklamator. „Glasbena Matica“ sme uvrstiti svoj zadnji koncert v vsakem oziru med najboljše produkcije, s katerimi se je doslej odličila; uspeh bodi njej in nam v vzpodbudo, da napredujemo še bolj in bolj.

—oe—

Dr. Vatroslav Oblak je že zopet objavil dva učena spisa in sicer: 1.) Приносъ къмъ българската граматика (sep. odt. iz bolg. Sbornika za narodni umotvorenija, nauka i knižina XI^a), vel. 8°, 65. Tu se razpravljajo nekatera zamotana vprašanja bolg. glasoslovja, posebno mnogostoletni razvitek nosnih samoglasnikov. Pri tem je uporabil učeni naš rojak tudi nekoliko svojega dijalektičnega gradiva, nabranega v Macedoniji. — 2.) Einige Capitel aus der bulgarischen Grammatik. To je naslov prve polovice razprave v Jagićevem zborniku Archiv für slav. Phil., XVII., 129—185. Najvažnejše je tu poglavje o bolgar. ě, ker je zvezi s stslav. vprašanjem.

Južnoslovanski časopisi in knjige. Uredništvo je prejelo razen nekaterih številk že objavljenih časopisov še te-le:

Starohrvatska prosvjeta. Glasilo hrvatskog starinarskog društva u Kninu, urednik *Frano Radić*, učitelj u Korčuli, izlazi četiri puta na godinu, predbrojba iznosi 8 kruna, koja se šalje upraviteljstvu društva u Knin. Upraviteljstvo pozivlje na naročbo s temi besedami: „Tko je Hrvat, neka to sada činom zasvjedoči; dokaz hrvatskog patriotizma budi razmjer podpore za hrvatske spomenike!“ Koliko uspeha bodo imele te besede, ne vemo, ali zahteva se preveč žrtve za publikacije stvari, ki so učenjakom većinoma že znane. Vrh tega je v Dalmaciji tudi še drugo podobno društvo „Bihać“, ki si je postavilo isti smoter, kakor starejše kninsko društvo. Tudi nahajamo med sotrudniki same diletante na arheološkem polju in nobenega akademiški izobraženega starinoslovca. Zdi se nam, da hoče „Prosvjeta“ tekmovati z listom „Bullettino di storia e archeologia Dalmata“, katerega ureja že toliko let izkušen in priznan arheolog, ravnatelj *Franjo Bulić*. Še ta list, ki prav rad prinaša vsako razpravo o hrvaških starinah (hrvaški ali italijanski) nima preveč naročnikov in izhaja le z deželno podporo. Čemu torej sile cepiti? — „Prosvjeta“ prinaša sledeče razprave: „Tegurij cerkve sv. Marije u Biskupiji kod Kuina“ (s podobo), sp. *F. Radić*; „Topografske crtice o starohrvatskim županijama u Dalmaciji“, sp. pokojni *Fra Stipe Zlatović* (dobra razprava); „Starinski šibenički kodeks“ (s podobo), sp. otac *Ivan Barbić*; „Ulomak pilastra iz VI. ili VII. veka“, po *Evansu* sp. *Radić*; „O stećcima (grobnih kamenih), piše *Petar pop Kaer* (s podobo); „Hrvatska biskupska crkva sv. Marije u Biskupiji i crkva sv. Bartula na kapitolu kod Kuina“ (otac *L. Marun*?); „Starobosanski nadpisi“, priobčuje *Vuletić-Vukasović* (učitelj); „Dalmacija i arbanaški jezik“, sp.

otac A. Vukičević; „Nečven-Kule“ (s podobo), opisal Urlič-Ivanović (učitelj); „Izveštaj upraviteljstva starinarskega društva u Kninu“; „Pitanja na vse prijatelje domačih starina“; „Bibliografija“ in „Pravila hrvatskega starinarskega društva“. Prvi snopič ima 67 strani, na močnem popirju lepo tiskanih (Dionička tiskara u Zagrebu).

De lo. List za nauku, književnost i društveni život. Godina druga. Urednik dr. M. Gj. Milovanović, Beograd. Parna radikalna štamparija, 1895. — Dobili smo prvi zvezek (za mesec januar) te obširne smotre (revue), ki obsega 176 strani vel. 8°. in prinaša te-le članke: Nekrolog Ljubomira P. Nenadovića; pesen iz Snohvatica Zmajevinih „Vila Andosila i ptica Nevidica“. Jeftana Šantića črto iz Mostarja „Ruža“. Zanimiv je izvadek iz knjige „Aus dem Leben König Karls von Rumänien“, ki očitvidno izziva vzporredbo tega izvrstnega vladarja z nekim bivšim domačim vladalcem. Potem je nadaljevanje prirodopisnega sestavka „Mravi“ od Ljub. M. Davidovića. „Pogašene zvezde“, nekdanje ljubavne pesni sedanjega realista. — „Život“, igra J. N. Potanenka, z ruščine prevel M. M. Bojović. — Zatem prihaja zanimivo predavanje Ljubomira Jovanovića „Pokušaji i prvi uspeši krštenja balkanskih Slovena“. To je prvo onih predavanj, katera misli profesorsko društvo letošnje zimo prirediti v korist društvene blagajnice. — Jer. Ž. je prevel Heinejevo pesem „Belsazer“. — Potem je natisnjeno nadaljevanje priče grofa L. N. Tolstoj (sic!) „Opsada Sevastopolja“. — Manjši spisi so: „Novi stil od Joce Savića, glavnoga reditelja Münchenskoga dvorskoga pozorišta“, „Kraljevsko-srpsko narodno pozorište v 1894. godini, kjer veli pisec: „Gjica Nigrinova zadobija publiku toplim igranjem u svima svojim ulogama. Ona će vremenom biti velika umetnica, ako se za vremena oslobodi nekih mana (isprekidanost u govoru, plačan ton). — V „Naučni kroniki“ govori o „lečenju difterije antidifteritičnim serumom“ dr. V. Ž. Gjorgjević. — V „Kritiki in bibliografiji“ se ocenjuje različne knjige. Končno prinaša list bogat zbor beležek. V teh beležkah se prijavljajo tudi nekateri hrvatski listi in hrvatske knjige, kar je v srbskih listih redka stvar.

Lastnik lista je Stojan M. Protić, komur se pošilja naročnina. Le-ta znaša na leto 20 frankov. List bode izhajal 25.—30. (po starem kal.) vsakega meseca. Uredništvo je na Obiličevem Vencu br. 4.

Luča se imenuje nov zabavno-poučni list, ki ga izdaje društvo „Gorski vijenac“ na Cetinju. Cena 2 gld. — Poleg tega izhaja kot glasilo črnogorske metropolije in naučnega ministerstva „Prosvjeta“. — V Belem gradu izhaja „Srpski pregled“; izdaje ga Ljubomir Nedić.

V 6. listu zagrebske „Prosvjete“ vidimo izvrstno zadeti sliki gospoda Borštnika in gospe Borštnikove s kratkim životopisom naših umetnikov.

Životi svetaca i svetica božjih. Napisao dr. Francisko Iveković, kanonik. Dijel drugi. Travanj, svibanj, lipanj. Drugo popravljeno izdanje. Zagreb. Na svijet izdala knjižara dioničke tiskare. 1895 8°. 540 strani. Cijena 1 fr. 60 kr. Knjiga je podobna našemu „Življenju svetnikov“, katero je izdala Družba sv. Mohorja. — Hrvaške strokovnjaške ocene hvalijo knjigo zaradi temeljitega uporabljenja virov. Popir in tisek sta ukusna.

Yves Guyot. Okrutništvo socijalističko. Predočio u hrvatskom ruhu Milan Krešić. U Zagrebu. Knjižara dioničke tiskare. 1894. 8°. 188 str. Cena 80 kr. — Knjiga bode zanimala vsakogar, ki se zanima za velika društvena vprašanja. Yves Guyot je jeden najznamenitejših narodnih ekonomov današnje Francoske. Njegove razprave so pisane živo in jasno, tako da bode iz njih koristi zajel tudi oni, ki ni neomejen občudovatelj kapitalistovskega stanovišča Guyotovega.

Kratki hrvatsko-ruski riečnik. A. C-B+P+B+T. Ciena 50 novč. = 40 kopejaka. U Zagrebu. Tisak Dioničke tiskare. 1894 8°. 111 str. Po nekaterih indicijah sodimo, da je sestavljač tega slovarja Slovenec. Namenjen je slovar posebno Rusom, ki se hote učiti južnih slovanskih narečij. Po kakih načelih je sestavljen, ni povedano in se ne da iz slovarja samega posneti. —

V 3. št. letošnje „Bosanske Vile“ je tiskana pesen Simona Brica „Brez hiše“ (tiskana v Lj. Z. II. str. 290.), katero je prevel A. Gavrilović.

V izvrstni smotri italijanski „Nuova Autologia. Rivista di scienze, lettere ed arti. Anno XXX. 3. serie. vol. 55. fascicolo 1. e 2.“ meseca januarja t. l. je izšla studija o borbi balkanskih narodov; spisal jo je Carlo de Stefani pod naslovom: „La lotta dei popoli nella penisola Balcanica.“

V pojasnilo. V 5. številki letošnjega tečaja „Bosanske Vile“ čitamo med književnimi beležkami pod zaglavjem „Nebratski“ oster protest proti „drskome i nebratskome vriedjanju“ (drznemu in nebratovskemu žaljenju), katero je baje zakrivil naš list s tem, da je oglašil „Bosansko Vilo“ pod nadpisom „Drugi hrvatski časopisi“. Zajedno se poziva naš list, da se „opametuje“ in da bodi „pristojnejši“ v pametovanju (zapominjanju) tuje narodnosti. Naš list je o mnogih prilikah posvedočil, da goji jednako nepristransko simpatije za bratovski plemeni hrvaško in srbsko; celo pa mu ni prišlo nikdar na kraj uma, da bi prepir med našimi brati kakor si koli bodi širil in pospeševal. Tudi neznanja o dejanskih razmerah med „zavadjenom braćom nebraćom“ nam ne more nihče očitati. Jasno je torej, da je zašel naš oglas „Bosanske Vile“ v 2. številki našega lista po tiskarski pomoti med hrvaške časopise. Tiskan je namreč z drobnimi slovi, a moral bi biti naslov tiskan z debelimi; dotični poročevalec ga ni uvrstil med hrvaške časopise, nego samo na istem kosu popirja na koncu pridružil hrvaškim listom z namenom, da se natisne oddeljeno od hrvaških časopisov. Upamo, da bode „Bos. Vila“ zadovoljna z našim pojasnilom, in izrekamo samo še nado, da i ona sama uvidi, da se je s svojimi trpkimi besedami nekoliko pre naglila.

Histoire de l'Autriche-Hongrie; par Louis Leger. (Paris. Hachette. 1895. 16°. 4e éd. Pisatelj te knjige (profesor au collège de France) ne opisuje zgodovine dežel, ki so nekdanj pripadale Avstriji. Ograničil se je na opis treh skupin, ki so še danes temelj avstrijske države in katerih končno razmerje medsebojno še dandanes ni ustanovljeno. Te skupine so: Avstrija, Češka, Ogerska. Zanalasč torej ne opisuje skupne zgodovine, nego analitično razpravlja zgodovino nekaterih narodnih skupin.

Gospod Leger nam predločuje tudi najnovejše dogodke: padec Taaffejevega ministertva, cerkveno-politične zakone v Ogerski, postopanje Mladočehov i. t. d. V predgovoru podaja pregled državnopravnih prvin, na koncu pa opisuje državno organizacijo in politično statistiko.

Napravnik, Čeh, glavni kapelnik državnega Marijinskega teatra v Petersburgu, je zložil novo opero „Dobrovski“, kateri je snov vzeta iz Puškinovega romana. Hvali se melodijoznost te skladbe. Sploh je bila opera vzprejeta s priznanjem.

Aleksander Sergejevič Gribojedov. V Rusiji se je slavila letos stoletnica rojstva tega znamenitega moža, ki je s svojo ostro satiro prižgal svojim rojakom luč evropske prosvete. Rodil se je v Moskvi 4. jan. 1795. leta in po burnem življenju umrl silne smrti 12. febr. 1829. l. v Teheranu.

Izmed njegovih del je posebno znamenita komedija „Gorje otb uma“ (Nesreča, ki izvira iz razumnosti), v kateri neusmiljeno biča puhlost in ošabnost svojih sodobnikov. Ta komedija se je čitala po vsej Rusiji, še predno je bila natisnjena, in prišla je v roke tudi carju Aleksandru I.¹⁾

¹⁾ Mnogi izreki te igre so postali pregovori.

Ob stoletnici se je glumila v Aleksandrovem gledališču v Petersburgu igra prigodnica g. Weinberga, v kateri je le-ta prikazal poleg Gribojedova njegove znamenitejše vrstnike.

Nikolaj Seměnovič Lěskov (M. Stebnickij). V Peterburgu je umrl 5. marcija (21. febr.) jako plodovit in nadarjen ruski pisatelj in publicist N. S. Lěskov. Zaslužil si je stalno slavo v ruski književnosti posebno s tem, da je neizmerno resnično in umetniški slikal življenje nižjega in višjega duhovništva, razkolnikov in starinskega plemstva. Vsi ti krogi so poseben svet ruskemu narodu samemu, najbolj novi pa so mu bili v književnosti ubogi duhovniki na kmetih. Razkolnike, te milijone ruskega naroda, ki se drže z neverjetnim uporstvom svoje „blagočestivoj stariný“, je predstavljal jednako mojsterski kakor znani narodopisni beletrist Pečerskij-Meljuikov. Neizmerno se hvali tudi njegov izvirni in narodni jezik.

Lěskov je hodil po hudih trnjevih potih, in v dobi svojega petintridesetletnega delovanja si je šele v poslednjih desetih letih priboril občno priznavanje. Nastopil je v burni dobi šestdesetih let, ko so se pripravljale in uvajale velike reforme. V takih časih povsod strašno vre, tem bolj pa pri narodih brez stare kulture in večstoletnih tradicij. Liberalizem je postal moda in ni znal nikakih mej, tako da se je pri mnogih duhovih razvil v nihilizem. Lěskov je bil sprva tudi velik liberalec, ali nihilistovske pretiranosti so se mu zgabile, začel jih je bičati ter se je posebno s svojim romanom „Někuda“ mladim in naprednim krogom še bolj zameril nego Turgenjev z „Dymom“. Strašen krik proti „odpadniku“ ga je gual še bolj v nasprotni tabor. Vender tudi v njegovih polemičnih spisih se ni izgubil umetnik, mnogo člankov in povestij pa je bilo čisto umetniških, tako da so se mu počasi zopet odpirala tudi liberalna glasila. Novih nasprotnikov si je nakopal s slikanjem duhovništva, dasi je bilo brez vsake tendencije; ali tudi v konservativnih krogih se je cenil njegov umetniški talent, tako da so ga nazadnje povsod spoštovali. V resnici je bil Lěskov samostalen značaj, ki se ni slepo klanjal nobenemu modnemu mnenju in ni spadal k nobeni stranki. Najbolj znan je njegov roman „Soborjaue“, ki nas seznaja z duhovništvom na kmetih; mnogo šuma pa so napravile njegove „Archierejskija meloči“ (škofovske drobnosti).

Lěskov se je narodil v odlični plemiški (dvorjanski) rodbini v vasi Gorochovu, v Orlovski guberniji, 4. februarja 1831 l. Izgubil pa je skoro očeta, in tudi sorodniki so mu ubožali, tako da se je rano moral postaviti na svoje noge. Tri leta je poslušal predavanja na kijevskem vseučilišču, potem pa je stopil v službo pri drugem možu žene svojega strica, ki je bil zanj skrbel, pri radikalcu Angličanu Škotu, trgovskem podjetniku. Lěskov je v tej službi mnogo potoval po Volgi, po južni Rusiji in po tujih krajih. Videl in skusil je torej mnogo. Svoje raznovrstne vtiske je opisoval v pismih Škotu, ki jih je kazal svojemu prijatelju J. V. Selivanovu, znanemu pisatelju. Ta je prvi ocenil književno nadarjenost Lěskova, dva kijevska medicinska profesorja pa sta ga nagovorila, naj poskusi svoje moči v literaturi. L. 1861. je prišel v Peterburg ter skoro zaslovel kot beletrist. Pisal je v vse večje časnike in časopise, tako da se njegovim spisom niti ne zna število.

M. Murko.

T. G. Masaryk, Česká otázka. Snahy a tužby národního obrození. V Praze. Nákladem „Času“. 1895.

Opozarjamo kratko na Masarykovo knjigo o »Českem vprašanju«, ki je vredna, da se tudi Slovenci z njo seznani in o nji izpregovorijo. Masaryk ne razpravlja češkega vprašanja v praktičnem političnem zmislu, ampak razbira načela češkega zgodovinskega in posebno novejšega narodnega življenja ter hoče narodni zavesti dati filozofski temelj. Knjiga je nastala iz študije o Kollárju, katero je Masaryk objavljal v

svojem mesečniku »Naše Doba«. To pa mu je dalo priliko, da je govoril obširno o dobi češkega prerojenja in njegovem daljšem razvitku do današnjih dni. Kdor hoče razumeti novejšo kulturno gibanje na Češkem, »literarno revolucijo«, o kateri se toliko piše, bo našel ključ v tem spisu, v katerem je češki filozof, socijolog in kritik zbral svoje nazore, ki jih širi na vseučilišču in v književnosti kot duševni vodja čeških realistov že drugo desetletje.

M. M.

Češka književnost. (Dalje in konec.)

Drug ilustrovan mesečnik, »Květy«, je namenjen bolj leposlovju. Dospel je do 17. letnika in ima dva urednika, za pesništvo in izvirno leposlovje v prozi pesnika-prvaka *Svatopluka Čecha*, za poučne spise in prevode leposlovne proze pa znamenitega romanopisca *dr. Serváca Hellerja*. Štiri na široki podlagi osnovane proizvode češkega leposlovja nam podajajo »Květy«: *M. A. Šimáčka* iskreno pisano povest: »V novém životě«, ki nam prikazuje mlado učiteljico, uživajočo s prvo službo prvič radosti in srečo življenja na kmetih; *Stanislava Jarkovskega* »Dcera profesorova«, podobo iz malomestnega življenja; *Serváca Hellerja* roman z ozadjem čeških bojišč iz l. 1866.: »Ve veliké době« in naposled *Josefa Laichterja* roman »Za pravdou«. Natančnejše podatke si moramo seveda pridržati za poznejši čas, ko bomo imeli v rokah več, nego mnogo obetajoče ekspozicije. Mojsterski je *Jana Fr. Hruške* spis o »Otrocih na Chodsku« (južno-zapadni okraj na Češkem), razpravljajoč s čudovito lehkoto, z jasnimi nazori in z nenavadno nežnostjo o življenju, navadah, igrah, pesnih, vražah i. t. d., s kratka o vsem, kar je združeno z otroškim bitjem od njegovega rojstva pa do časa, ko neha biti otrok. V prošlo dobo, ko je bujno cvetel romantizem, ko se je tako rekoč šele rodilo v srcih nadpolnih požrtvovalnih mož slovstvo v narodnostno vzpodbudo tedanjikom in v radosten spomin nastopnikom, nas uvaja *Bohuslava Čermaka* biografsko-literarna studija »Jan Neruda«, baveča se v prvih številkah z mladeniško dobo velikega tega pisatelja.

»Zlatá Praha« prinaša v novem svojem letniku na prvem mestu *Gabriele Preissove* najnovejšo pripovedno delo »Do podzimu«. Osebe in dejanje je povzela iz življenja koroških Slovencev iz okraja podklosterskega. Imenovana pisateljica se peča v zadnjem čazu izključno s prigodki, ki so se vršili med našimi rojaki na Koroškem. Hkrati čitamo v »Světózoru« iste pisateljice povest s Koroškega »Šťěstí« (sreča), v »Osvěti« pa ljubko skico »Sneg«. Zanimivo bode zasledovati, koliko je prodrila pisateljica v duh slovenskega priprostega naroda.

O drugih pojavih v imenovanih in drugih čeških listih, takisto o češki književnosti in dramaturgiji sploh izpregovorimo v prihodnjih številkah. —

Umrla je dne 19. prosinca t. l., stara 40 let, češka pisateljica *Marija Červínková Riegrova*, hči dr. Fr. L. Riegra. Proslavila se je s spisi, zadevajočimi širjenje humanitetnih idej; spisala je tudi libreto k Dvořákovim operam »Dimitrij« in »Jakobin«. »Osvěta« pa prinaša v 2. številki njeno literarno-zgodovinsko razpravo »Domněnky a pravda o Jungmannovi«.

— or —

Popravek. Veščak nas je opozoril, da v »Razbojnikih na Kranjskem« v 3. letošnji številki naši nekaterekrat (n. pr. str. 160., vrst 3.) omenjeni Osa j1 slove hrvaški Ozalj, po naše tedaj Ozelj, rod. Ozlja in da istod (str. 158., vrst. 3) omenjena reka ni Korona, ampak Korana. — V zadnji številki pa naj se čita na 222. str. v 7. vrsti od spodaj pogladi nam. pogleda.

